

znano pod geslom »skoz potegniti« (str. 98, 199). A s takim naštevanjem zanimivosti bi mogli nadaljevati lep čas! Zato naj samo še pripomnim, da so »Tradizioni popolari in Lucania« delo, ki ga bo vsak raziskovalec običajev želel vzeti v roko spet in spet. Če so slikovne priloge skromne, pa na drugi strani lep tisk, pregleden zemljevid pokrajine, besednjak narečnih oblik, ki se najbolj oddaljujejo od italijanskega knjižnega jezika, in skrbno sestavljeno stvarno kazalo bogatijo knjigo in jo delajo vsestransko uporabno.

Milko Matičetov

Gianfranco D'Aronco, Indice delle fiabe toscane. Prefazione di Vittorio Santoli. Firenze — L. S. Olshki — 1953. (Biblioteca dell'«Archivum Romanicum», Serie I, vol. 36.) 235 strani.

»Una rondine non fa primavera«, pravijo Italijani. Vendar je ta prva lastovka lepa in nezmotljiva napoved, da se v Italiji tudi doslej nekoliko zanemarjenemu raziskavanju ljudskega pripovednega zaklada v prozi bliža nova pomlad. V vrsti nacionalnih indeksov pravljic Italija ni bila zastopana, zdaj pa se vsaj ena italijanska pokrajina — Toskana — uvršča v to pomembno mednarodno mrežo.

Uvod je pravzaprav že poglavje za kritično zgodovino zapisovanja ljudskega proznega blaga v Italiji in bo zelo prav prišel vsakemu koristniku D'Aroncovega kazala v tekstnokritičnih dvomih, pa tudi drugače ni brez pomena.

Pri kazalu samem je največje vrednosti to, da so vse zgodbe na kratko povzete, tako da iskalec ve, kaj vzame vsakokrat v roke. Brez teh povzetkov bi bilo kazalo komajda uporabno. Zgodbe so namreč marsikdaj razvrščene po zunanjih, naključnih podobnostih in ne na pravem mestu. Že ob navadnem branju, se pravi brez kritičnega aparata pri roki, sem si ob robu knjige mogel zaznamovati nekaj površnosti, ki bi jih v delih te vrste ne smelo biti. Pod mnogimi številkami najdemo zgodbe, ki očitno nimajo prave zveze z drugimi, prav tam navedenimi zgodbami, n. pr.: 501 [b], 526 [c], 405 A [d], 554 [d], 561 [c], 565 [g], 707 [n], [q] in [v]. Raznorodne stvari so prišle pod eno in isto številko tudi v drugem razdelku (Sezione II), kamor je avtor dal zgodbe, ki jim ni našel paralel v klasifikaciji Aarne-Thompson; tako n. pr. pod št. [504], [507], [511], [515] itd. Zanesljivost indeksov se navadno izkaže v praksi, pri vsakdanji rabi. Ko sem pri D'Aroncu iskal pravljico AaTh 615, je na mestu nisem mogel najti; in vendar je tudi ta pravljica v knjigi registrirana = [504 e], [511 a in c]; [511 b] je nekaj drugega, kar avtor malo niže registrira pod št. [526]. V drugem razdelku je seveda še marsikaj, kar ni neklasificirano. D'Aroncova številka [522] = AaTh 756 in pomeni celo pomembno dopolnilo k temu, kar je pisal N. P. Andrejev, Die Legende vom Räuber Madej (FFC Nr. 69, 504). D'Aroncova št. [1216] pa je nepričakovana apeninska paralela k vzhodnoalpskemu motivu, ki je bil doslej znan pri Slovencih v gornji dolini Soče, pri Ladincah na Južnem Tirolskem in pri Nemcih na Tirolskem (Wipptal), nedavno pa je o njem pisal I. Grafenauer, Slovenska pripovedka o ujetem divjem možu (Zgodovinski časopis VI—VII, 1952/53, 124 ss.). A to je pravzaprav že vrednotenje gradiva, ki je kljub tukajšnjim pripombam seveda dragoceno. Po povzetkih smo namreč opozorjeni na italijanske zgodbe, ki bi nam bile zaradi pomanjkanja italijanskih tekstov v naših knjižnicah še naprej neznane. Tako pa med drugim izvemo, da sta v Toskani do nedavnega krožili 2 zgodbi, ki ju je pri nas porabil že Tobija Lionelli (Sacrum Promptuarium III) v pridigi za novo leto 1697: spor o drozjih in kosih = D'Aronco [1552]; jastreb odnese privezana piščeta = D'Aronco [1224] = AaTh 1876.

D'Aroncovo kazalo je izšlo v vzorni tipografski obleki pri založbi Olshki. Menim pa, da bi ne bilo nápak, če bi se folkloristi na kakšnem kongresu sporazumeli, da bi vsa taka dela izdajali na enem mestu (zaradi tradicije morda kar v seriji FFC v Helsinkih). Enotna tehnična in deloma tudi strokovna redakcija bi jih napravila lažje dostopna in uporabna, tu in tam pa bi

se dalo z obzirnim sodelovanjem med avtorjem in redakcijskim ali koordinacijskim odborom odpraviti pred natisom marsikatero hibo. Ker gre za dela, ki ne doživljajo zlepa druge izdaje, a so za mednarodna raziskavanja pomembna, je to vredno premisleka.

D'Aronco namerava pripraviti podobno kazalo pravljic tudi za svojo ožjo domovino Furlanijo, potem pa še za celo Italijo. Pri tem mu seveda želimo polnega uspeha: in če se mu z izidom ne bo tako zelo mudilo kakor to pot z zvezkom iz Toskane, bo brez dvoma naredil veliko in zaslužno delo tako za svoj narod kakor za znanost nasploh.

Milko Matičetov

Branislav Rusić, Nemušti jezik u predanju i usmenoj književnosti Južnih Slovena. Etnološka istraživanja o pitanju toga verovanja kod nas i u nauci uopće. Filozofski fakultet na univerzitetot — Skopje, Istorisko-filološki odel. Posebni izdanija, kniga 5, 1954, 8°, 155 strani.

V desetletju 1945—55 je Rusićev »Nemušti jezik« ena izmed redkih južnoslovenskih študij, ki obravnavajo določeno temo iz ljudskega pripovedništva v prozi; obenem z Grafenauerjevim »Kraljem Matjažem« (1951) zgovorno priča, da je poleg ljudske pesmi tudi ljudska proza lahko predmet poglobljenega znanstvenega raziskavanja. Zato je treba Rusićevo študijo pozdraviti ne glede na vrsto načelnih pomislov, ki jih vzbuja.

Rusićevo izhodišče je bila pravljica, ki jo Vuk (Srpske narodne pripovetke, 1855) prinaša pod naslovom »Nemušti jezik« in jo imamo tudi Slovenci (n. pr. Sašelj, Bisernice I, 250), po mednarodnem klasifikacijskem sistemu pa nosi številko 670 (Aarne-Thompson, The Types of the Folk-Tale. FFC 74). Avtor tega menda nikjer ne pove izrečno, vendar berem to — ne enkrat — med vrstami, ko se kratko sklicuje na »pripovetku« ali celo na »pripovetke o n. j.«, misli pa prav omenjeno pravljico in nobene druge. Pred mnogimi pravljicami ima ta veliko prednost: da je bila že nekajkrat temeljito obdelana. Z njo so se ukvarjali znanstveniki svetovnega slovesa in različnih »sol«, tako da je bila tudi že z različnih strani osvetljena. Kljub temu — ali pa prav zaradi tega — je ta pravljica še zmerom mikavna in hvaležen predmet nadaljnjih raziskavanj, le da so ti, ki se je lotevajo, pravzaprav pred zmerom težjo in odgovornejšo nalogo. Dr. Rusiću je treba priznati kot zaslugo, da se ni ustrašil ne težav ne odgovornosti; kako pa je svojo nalogo opravil, moramo pogledati posebej.

Že v podnaslovu, še odločneje v uvodni besedi pravi avtor, da se v Nemuštem jeziku omejuje na »etnološka istraživanja, pored svega toga što sam ga (rad) napisao na osnovi narodnih pripovedaka«. Vendar je menda sam prvi čutil, da ta omejitev pomeni pravzaprav pomanjkljivost, pa si je štel v dolžnost, da nekako opraviči ali vsaj razloži, kako da »ovde nema nijedne reči o svrstavanju pripovedaka po srodnosti u celine ili tipove, o utvrđivanju njihovih odnosa i njihove starosti, kao što rade neki izučavaoci narodnih književnih tvorevina (folkloristi)«. Tega dela — pravi — »sam se namerno odrekao zato da ne bih poremetio duh ove etnološke rasprave i sklad između pojedinih odeljaka u njoj«. (Zakaj naj bi bil z nečim, kar bi v razpravo spadalo, njen duh »poremećen«?)

Izmed starejših raziskovalcev pravljice o nemuštem jeziku se je Aarne (1914: Der tiersprachenkundige Mann und seine neugierige Frau, FFC 15) prav nasprotno omejil le na tisti del, ki ga je Rusić obšel. Aarnejeva omejitev je razumljiva in opravičljiva: upoštevati je namreč treba, da je v skladu s svojimi teoretičnimi pogledi (prim. Leitfaden der vergleichenden Märchenforschung, FFC 13, str. 56) hotel in moral najprej ustvariti pravo podlago za vsako nadaljnje raziskavanje omenjene pravljice. Aarnejeva dognanja je vsaj deloma izkoristil drugi Rusićev predhodnik, Frazer (1931: The Language of Animals, v Garnered Sheaves, Essays etc.), istočasno pa je o njih poročal K. Krohn (1931: Übersicht über einige Resultate der Märchenforschung, FFC 96, 53—7). Kakor nobenemu raziskovalcu, tako tudi Rusiću nihče ne misli od-